

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

MORSKI
INSTYTUT RYBACKI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

MINISTERSTWO ROLNICTWA i ROZWOJU WSI

NR
1

RYNEK RYB

stan i perspektywy

ISSN 1732-5889

**ANALIZY
RYNKOWE**

MAJ 2004

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Polityka rybacka i regulacje rynku ryb – *E. Kuzebski, J. Seremak-Bulge, B. Pieńkowska*
- III. Światowy rynek ryb i owoców morza – *E. Kuzebski, K. Hryszko*
- IV. Krajowa produkcja ryb i owoców morza
 1. Rybołówstwo morskie – *E. Kuzebski*
 2. Rybactwo śródlądowe – *J. Seremak-Bulge*
- V. Popyt na ryby i owoce morza
 1. Przetwórstwo – *S. Szostak, J. Drożdż*
 2. Spożycie ryb – *B. Pieńkowska*
- VI. Handel zagraniczny rybami i owocami morza oraz ich przetworami – *K. Hryszko, E. Kuzebski*
- VII. Ceny ryb i ich przetworów – *J. Seremak-Bulge, S. Szostak*

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel: (0-prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

dr hab. Jadwiga Seremak-Bulge
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0-prefiks·22) 826-50-31 wew. 666

dr Emil Kuzebski
• MIR • Gdynia
Tel.: (0-prefiks·58) 620-66-36

dr Barbara Pieńkowska
• MIR • Gdynia
Tel.: (0-prefiks·58) 620-17-28 wew. 115

mgr Stanisław Szostak
• MIR • Gdynia
Tel.: (0-prefiks·58) 620-17-28 wew. 120

mgr inż. Krzysztof Hryszko
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0-prefiks·22) 826-50-31 wew. 528

mgr Jadwiga Drożdż
• IERiGŻ •
Tel.: (0-prefiks·22) 826-50-31 wew. 770

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 19.04.2004 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Zdzisława Wiśniowska-Antonik, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w grudniu 2004 r.

REASUMPCJA

Przekazujemy do rąk państwa pierwszy raport, w którym analizujemy bieżącą koniunkturę i perspektywy rozwoju rynku ryb w Polsce na tle syntetycznie przedstawionych przemian jakim podlegała gospodarka rybacka od początku lat dziewięćdziesiątych. Pozwoli to na pełniejsze przedstawienie bieżących problemów związanych z funkcjonowaniem rynku ryb.

Na początku 2004 r. zakończono proces harmonizacji prawa regulującego rynek ryb i rybołówstwo w Polsce z regulacjami obowiązującymi w Unii Europejskiej. Dobiała końca także przygotowanie Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa do wypłaty środków z FIG (Financial Instrument for Fisheries Guidance), umożliwiając pogłębienie procesu restrukturyzacji sektora rybnego i jego dostosowania do funkcjonowania na poszerzonym rynku Unii Europejskiej, zgodnie z opracowanym Sektorowym Programem Operacyjnym (SOP). Stworzone zostały warunki finansowe łagodzące skutki 30–40% redukcji potencjału połowowego, koniecznej dla zrównoważonego gospodarowania zasobami ryb w Bałtyku oraz poprawy rentowności rybołówstwa morskiego w Polsce. Poprawie uległy także możliwości finansowania zrównoważonego rozwoju akwakultury.

Kolejne ograniczenie limitów połowów przyznanych Polsce przez Międzynarodową Komisję Rybołówstwa Morza Bałtyckiego oraz praktycznie likwidacja rybołówstwa dalekomorskiego spowodowały, że polskie połowy morskie w 2003 r. zmala-

ły o kolejne 21,5% i wyniosły zaledwie 160 tys. ton. W 2004 r. sytuacja nie ulegnie zmianie, bowiem limity połowów na Bałtyku przyznane Polsce pozostały na poziomie 2003 r. z wyjątkiem szprota, którego powiększony limit prawdopodobnie nie zostanie wykorzystany z powodu niskich cen.

Produkcja ryb słodkowodnych w 2003 r. wyniosła 54,4 tys. t, w czym ponad 67% stanowiły ryby wyprodukowane w akwakulturze. Wyhodowane karpie i pstrągi mają około 90% udział w rynkowych dostawach ryb słodkowodnych. Gospodarcze znaczenie rybactwa śródlądowego znacznie przekracza wartość odłowionych ryb. Wiąże się ono nie tylko z rozwojem amatorskich połowów ryb i ich profesjonalnej obsługi, jako czynnika aktywizującego lokalny rozwój gospodarczy, ale także, a może przede wszystkim z racjonalną gospodarką wodą i ochroną środowiska.

Podaż ryb konsumpcyjnych na rynek krajowy przekroczyła 400 tys. ton w 2003 r. (tabela). Import ryb stał się najważniejszym elementem zaopatrzenia rynku krajowego, kom-

pensującym spadek połowów morskich. Nie zmienia się znaczenie ryb słodkowodnych. W latach 2002–2003 ich połowy wynoszące około 52 tys. t miały około 13,5% udział w krajowej podaży ryb.

Przetwórstwo ryb należy do najszybciej rozwijających się branż rolno-spożywczych, jakkolwiek rentowność branży nie jest wysoka, a sytuacja finansowa przedsiębiorstw ulega z roku na rok dużym zmianom. Do 2000 r. wielkość i wartość przetwórstwa szybko zwiększała się. Od 2001 r. produkcja zaczęła maleć. Towarzyszyła temu zmiana struktury produkcji oraz procesy restrukturyzacji. W 2003 r. nastąpił 1–2% wzrost produkcji. Przyspieszeniu ulega proces konsolidacji firm przetwórstwa rybnego. Proces dostosowywania standardów higieniczno-weterynaryjnych do wymagań unijnych, który intensywnie przebiegał w dużych i średnich firmach do 2001 r., doprowadził do uproszczenia profilu produkcji, specjalizacji asortymentowej, wzrostu skali produkcji i koncentracji kapitału. Spośród 313 firm funkcjonujących w końcu 2003 r. 19% było w pełni zgodnych ze standardami unijnymi, 28% zakończy dostosowania do dnia akcesji, a 12% chce skorzystać z okresów przejściowych. W sumie 59% zakładów przetwórstwa rybnego, mających około 80% udział w rynku ryb odpowiada lub będzie

Bilans ryb w Polsce w latach 1995 - 2003 w przeliczeniu na wagę żywą (tys. ton)

Wyszczególnienie	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2003/2002
Połowy morskie	405,2	234,8	220,5	230,7	204,4	160,3	78,4%
w tym bałtyckie	129,6	128,1	141,1	156,6	146,9	142,7	97,1%
dalekomorskie	275,6	93,7	59	50,8	57,5	17,6	30,6%
skup ryb na łowiskach dalekomorskich	0	13,0	20,4	23,3	0	0	
Połowy słodkowodne i hodowlane	45,0	53,0	55,0	54,0	52,0	54,0	103,8%
Import	316,1	388,9	456,2	441,0	374,1	424,5	112,5%
Eksport	327,6	260,9	249,8	246,8	246,1	238,0	96,7%
w tym: eksport z burty	196,8	100,5	86,7	80,6	88,2	66,3	75,2%
eksport z łądu	130,8	160,4	163,1	166,2	157,9	171,7	108,7%
Podaż ryb konsumpcyjnych na rynek krajowy	438,7	415,8	481,9	478,9	384,4	400,8	104,3%

Źródło: Dane MIR oraz szacunek IERiGŻ na podstawie danych IRŚ

odpowiadać standardom unijnym. Zarysowane trendy cenowe oraz oczekiwany wzrost obrotów handlowych po akcesji Polski do Unii Europejskiej pozwala oczekiwać, że w 2004 r. kontynuowany będzie wzrostowy trend produkcji przetworów rybnych przede wszystkim w firmach spełniających wymagania sanitarno-weterynaryjne.

Spożycie ryb w Polsce w 2003 r. wyniosło 10,5 kg na osobę w wadze żywej i było o 56% niższe niż średnio w UE – 15 i o 35% niższe niż średnio w świecie. Na zahamowanie spadkowej tendencji spożycia ryb, która występowała w latach 2001–2002 wpływ wywarła przede wszystkim obniżka cen ryb, którą odnotowano w 2003 r. po znacznym ich wzroście w latach 2001–2002. Wpływ wywarło także poszerzenie oferty handlowej oraz zwiększenie dostępności ryb, a także

poprawa kultury handlu rybami w supermarketach i sieciach handlowych. W 2004 r. oczekiwany wzrost cen ryb może przejściowo tendencje te zahamować.

W 2003 r. wyraźnie poprawiły się wyniki handlu zagranicznego rybami. Ujemne saldo zmalało do 63 mln euro przede wszystkim na skutek znacznego wzrostu wartości eksportu. Wpłynął na to wzrost cen ryb i ich przetworów na światowym rynku, a także poprawa konkurencyjności polskiego eksportu pod wpływem dewaluacji złotówki oraz poszerzenia oferty handlowej. Szczególnie warty podkreślenia jest rozwój eksportu przetworów rybnych. W 2004 r. oczekiwać należy ożywienia wymiany handlowej zarówno po stronie eksportu jak i importu, przede wszystkim z krajami członkowskimi UE. Sprzyjać temu będzie liberaliza-

cja handlu wewnątrz UE oraz przyjęcie wspólnotowej taryfy celnej.

Ryby, zwłaszcza słodkowodne i szlachetne ryby morskie, należą do najdroższych produktów żywnościowych. Wzrost cen detalicznych, postępujący od połowy lat dziewięćdziesiątych spowodował, że ryby i ich przetwory podrożały zwłaszcza w relacji do mięsa i jego przetworów. Szczególnie duży wzrost cen nastąpił w 2001 r. W 2003 r. odwrócona została wzrostowa tendencja cen ryb. Staniały przede wszystkim ryby morskie pod wpływem zmian cen produktów importowanych. Spadek ten był jednak znacznie mniejszy niż spadek cen mięsa, a ryby słodkowodne, w tym zwłaszcza karp ponownie zdrożał. W 2004 r. oczekiwać należy powrotu do wzrostowych tendencji cen ryb, które jak można przypuszczać będą jednak rosły wolniej niż ceny mięsa.

SUMMARY

Hereby we hand in the first report concerning the situation and outlook on the fish market in Poland and a comprehensive presentation of changes in fishery sector undergoing since the beginning of the 90's.

The adjustment process of legal framework to the EU requirements in the fishery sector was finished at the beginning of 2004. The preparations of the Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture (ARMA) for disposal of the Financial Instrument for Fisheries Guidance (FIFG) funds also were completed. This should facilitate the restructuring and adjustment processes of the sector to operate in a widened market of the EU according to the Sectoral Operation Programme (SOP). In order to compensate the outcome of a reduction in fishing capacity by 30–40%, which is necessary to ensure sustainability on Baltic Sea and to improve profitability of sea fishing in Poland, a certain financial conditions were established. The conditions for aquaculture development also were improved.

Consequent reductions in Total Available Catch (TAC) fixed for Poland by International Baltic Sea Fishery Commission (IBSFC) and a virtual liquidation of deep-sea fishing resulted in a decline in the volume of drau-

ghts by % in 2003 to slight 160 thousand tons. In 2004 the situation in this regard is unlikely to change because catching ceilings were allocated at the level of 2003, except of sprats, for which the limit is not likely to be utilised due to low prices.

The draughts of fresh-water fish in 2003 totalled 54,4 thousand tons, of which 67% was produced in aquacultures. Produced carps and trout contributed 90% of market supplies of fresh-water fish.

Economic importance of inland fishing significantly exceeds the value of caught fish, which is linked not only to the development of angling but also to its professional organisation in terms of facilitation of local economic development and primarily of sustainable water economy and environment protection.

In 2003 the supplies of fish for consumption on the domestic market exceeded 400 thousand tons. Imports became the most important source of

supplies, compensating the decline in deep-sea fishing. The role of fresh-water catching reminds unchanged. In the years of 2002 and 2003 fresh-water catching totalled about 52 thousand tons, which accounted for 13,5% of domestic fish supplies.

Fish processing is considered one of the fastest-developing branches of agri-food sector. However the profitability of the branch is not rather low and its financial condition shows severe volatility year by year. Prior 2000 the volume and values of fish processing grew on regular basis. Since 2001 it started to decline. It was accompanied with changes in production structure and restructuring of production basis. In 2003 the production increased by some 1–2%. The consolidation process within the sector has recently strengthened. The adjustments to the EU hygiene and veterinary standards led to a simplification of production profile, specialisation, increase in production scale and capital concentration. As of the end of 2003 19% of 313 companies matched the EU requirements, 29% is to finish adjustments by the accession day and 12% applied for derogations. Thus, 59% of the enterprises

contributing 80% of the market would match the EU standards. Recent price trends and expected increase in trade after the accession allow to predict some increase in the manufacturing of fish products, mainly in the group of the companies matching the EU standards.

Per capita fish consumption in Poland in 2003 totalled 10,5 kg (live weight) and was 56% down from the EU – 15 average and 35% from the world average. A downward tendency in fish consumption (2001–2002) was hampered mainly by declining prices in 2003 and also by widening selection of products, increased availability and certain improvement in the culture of fish trade in supermarkets and large retail chains. Anticipated increase in fish prices can tempo-

rarily hamper the consumption of fish in 2004.

The performance of foreign trade in fish and fish products in 2003 showed significant improvement. The negative balance declined to EUR 63 million, which largely resulted from remarkable increase in the value of exports. It was caused by rising prices of fish and fish products on the world market and some improvement in the competitiveness of Polish exports resulting from devaluation of Polish currency and widening selection of products. A rapid development of fish product exports has to be underlined here. The trade in 2004 is expected to develop further as regards both imports and exports mainly within the EU, which would be supported by liberalisation of intra-EU

trade and the overtaking of the EU customs code.

Fish, in particular fresh-water fish and exclusive sea fish are the most expensive food items. The increase in their prices at the retail level observed since the middle 90's led to the increase in their relative prices versus meat and meat products. The increase in the prices was of particular magnitude in 2001. In 2003 the tendency turned reverse. The prices of sea fish declined due to lower prices of imported products. However the decline in fish price significantly lagged behind the decline in meat prices and the prices of fresh-water fish (including carp) increase. In 2004 the fish prices are expected to increase, but at a lower rate than it is anticipated for meat.

Balance of fish in Poland in terms of live weight ('000 t)

Item	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2003/2002
Sea draughts	405,2	234,8	220,5	230,7	204,4	160,3	78,4%
incl.: Baltic Sea (costal)	129,6	128,1	141,1	156,6	146,9	142,7	97,1%
deep-seas fishing	275,6	93,7	59	50,8	57,5	17,6	30,6%
procurement on deep-sea fishing areas	0	13,0	20,4	23,3	0	0	
Fresh-water and breeding draughts	45,0	53,0	55,0	54,0	52,0	54,0	103,8%
Import	316,1	388,9	456,2	441,0	374,1	424,5	112,5%
Export	327,6	260,9	249,8	246,8	246,1	238,0	96,7%
incl.: ship-to-ship	196,8	100,5	86,7	80,6	88,2	66,3	75,2%
from land	130,8	160,4	163,1	166,2	157,9	171,7	108,7%
Total supplies	438,7	415,8	481,9	478,9	384,4	400,8	104,3%

Source: MIR data and IAFE estimation based on IRS data

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukaza się:

1. Rynek drobiu i jaj /25/ • maj 2004,
2. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /19/ • maj 2004,
3. Rynek mięsa /26/ • maj 2004,
4. Rynek zbóż /26/ • czerwiec 2004,
5. Rynek cukru /25/ • czerwiec 2004,
6. Rynek rzepaku /25/ • czerwiec 2004,
7. Rynek owoców i warzyw /24/ • czerwiec 2004,
8. Rynek ziemi rolniczej /7/ • wrzesień 2004,
9. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /26/ • wrzesień 2004,
10. Rynek pasz /16/ • październik 2004,
11. Rynek mleka /27/ • październik 2004,
12. Rynek ziemniaka /26/ • listopad 2004,
13. Popyt na żywność /5/ • grudzień 2004,
14. Rynek ryb /2/ • grudzień 2004.

Prenumerata Analizy (2 zeszyty) w 2004 roku wynosi 34 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks-22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
